

Dagsvers som varar

Jörgen Håkansson

Här kommer en ny krönika om Alf Henrikson och hans dagsverser. I hans födelsestad Huskvarna invigdes 1998 Alf Henriksons plats med Tomas Qvarsebos skulptur ”Vägen genom A.” Där ses Alf med sin karaktäristiska figur gå genom bokstaven A. Till platsen hör en permanent scen och i gångytan har ett antal verser av honom etsats in. Högst upp på bokstaven A finns versen:

Dagen i dag är en märkvärdig sak
tänk, evighet fram och evighet bak.

Sedan Alf knöts till Dagens Nyheter 1929 hade hans arbete på redaktionen med dagsverser varvats med reportageresor tillsammans med tecknaren Birger Lundquist.

Efter dennes död efterträddes han av Björn Berg, som 1952 gjorde entré på tidningen. Under nästan hela andra halvan av 1900-talet fram till Alfs bortgång 1995 arbetade de båda tillsammans med otaliga uppdrag både i Sverige och runt om i världen. Björn berättar att när han lärde känna skalden uppe på redaktionen under takåsarna i gamla Klara omgavs han av röken från Alfs pipa, allt medan de i morgonväkten begrundade dagens pensum för diktaren och tecknaren.

Ritaren ritade.
Skrivaren skrev.
Stundom satt de som nitade
på baken och plitade.
Stundom gick de och drev.
Det blev som det blev.

Till den korta versen om evighetsperspektivet här ovan har Björn gjort en träffsäker teckning. Denna företeelse, är inte lätt att illustrera. Men den genialiske Björn kunde stilsäkert göra bilder i stort sett till allt som Alf skrev.

Evighetsbegreppet är inte heller helt lätt att beskriva. Med evighet menas oftast

oändlig tidsrymd. Många har använt den som en beskrivning av en tidlös tillvaro utanför tid och rum. Den grekiska metafysikens tankar kring evigheten har starkt påverkat kristen, muslimsk och judisk teologi. I vardagsspråket används emellertid begreppet evighet för att ange ”oändlig tid”, d.v.s. ett tillstånd med tid, men med det tillägget att tiden aldrig haft en början och aldrig får ett slut. Alf Henrikson har bland mycket annat gett ut det omfattande verket ”Alla årets dagar – En evighetskalender”, där han redogör för tid ur olika aspekter. Han ansluter sig således till det senare begreppet om evighet med tid.

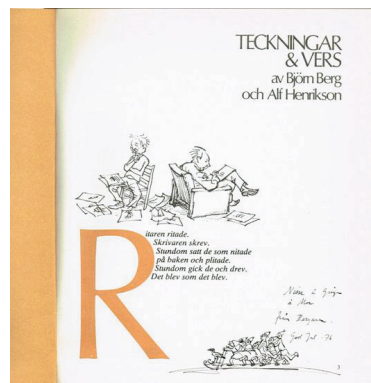
I DN 2 april 2020 förekom på Alfs gamla ”Namn och Nytt-sida” en arabisk definition av evigheten: ”Det finns ett berg av diamant. 100 meter högt, 100 meter långt och 100 meter brett. En gång vart hundra år kommer en näktergal och slipar sin näbb mot berget av diamant. När berget är nednött har en sekund av evigheten gått.”

Tidens trumvirvlar

I ett stort antal dagsverser har Alf skaldat om tiden. Men man blir faktiskt en smula förvånad när man läser nedanstående text. Den finns på hans gravsten, i evighetens närhet, är det därför?

Bländverk, sken och villa
är timmar, dagar och år.
Tiden, tiden står stilla.
Det är vi som går.

Kan han verkligen mena vad han skriver här? Raderna är inte sällan citerade och ger uttryck för hans förmåga att genom någon slags språkligt och filosofiskt luft-

språng skaka om en del av vår begreppsvärld. Ville han att vi helt enkelt skulle börja grubbla hur verkligheten förhåller sig till tidsbegreppet? Hela den här strofen är märklig inte minst mot bakgrunden av att han i sin roll som versifikatör så ofta negerar den här diktens tankesprång. Flera av hans boktitlar vittnar också om detta: ”Alla tider”, ”Varvet runt solen”, ”Tidernas framfart.” Och vad sägs om följande vers i den sistnämnda boken, som går helt emot versen ovan:

När alla klockor stannat
ska tiden gå ändå.
Den gör ju aldrig annat,
den bara larvar på.

Visst är dikten slagkraftig och epigrammatisk. Men är det verkligen så att tiden snabbt försvinner för oss och att den helt enkelt bara ”larvar på” och vi uppgivet måste konstatera detta? Eller borde vi som en tankelek stoppa tiden och hoppa av?!

Vi har vant oss vid att räkna vår tid och våra liv i år, d.v.s. den tid det tar för jorden att röra sig ett varv kring solen. Tiden, den tickande kronometern, är vår ständiga följeslagare. Men tidsbegreppet är långt ifrån självklart, timmens längd beror på hur vi fördriver den. Klockan ger visserligen ett objektivt och absolut mått - men alla vet att vår upplevelse av tiden är relativ.

I följande vers understryker Alf kärnfullt åter igen tidens ofrånkomliga flykt. Ja, känns den inte nästan ödesmättad?

Det finns så mycket som man ej förstår.
Det enda vissa är att tiden går.
Vad lär man sig, vad är det man förkastar?
Det enda säkra är att tiden hastar.

Den västerländska människan är oändligt glupsk i sin ambition att lära känna allt, även framtiden. Med våra sinnen och vår teknologi närmar vi oss den, spanar in i den. Vi gör prognoser, ägnar oss åt futurologi, framtidsforskning. Vi försöker kort sagt besvärja framtiden. Men bara just nu lever vi. Det förflutna finns inte mer än i våra minnen och framtid är okänd tid. Men nuet är omöjligt att hejda ens för ett ögonblick. Livet går ut på expansion. En klocka, som stannar, visar redan efter

en sekund historisk tid. Djupt nedlagt hos oss människor tycks det vara att sträcka sig mot framtiden och försöka se in i den, med eller utan kristallkula. Kanske är vår tids viktigaste religion astrologin, som just hävdar denna möjlighet? Litet av denna framtidshysteri tycker jag Alf fångat i den korta versen nedan! Han kallar den "Tick tick."

Ser du minuternas dagliga tåg
gå förbi likt en marschkolonn?
Ack nej, det är tidens ofantliga våg
Som föser dig bakifrån.

När Alfs beundrade journalistkollega och DN-medarbetare Jan Olof Olsson "Jolo" hastigt dog 30 april 1970 innehöll tidningen dagen därpå följande H-vers:

Ibland liksom hejdar sig tiden ett slag
och någonting alldeles oväntat sker.
Världen förändras sig varje dag
men ibland blir den aldrig densamma mer.

Några få ord, ett par meningar, som sammanfattar en känsla så pregnant. Det oväntade kan också vara det väntade, men när det sker så är känslan likväl så oväntad. Inte nu. Inte redan. Varför? Tiden stannar en stund för mig, medan den rusar förbi som ingenting hänt för någon annan. När något förändras så att världen aldrig blir densamma mer, då finns det ett före och ett efter. Det ena behöver inte vara sämre än det andra. Bara annorlunda. Versen ser man också i dödsannonser.

Historiens hägringar

Alf Henrikson var oerhört beläst i historia och hade utmejslade uppfattningar om ett otal av såväl världshistoriens som den bibliska historiens många gestalter. Hans författarskap på området var omfattande. Denna betydande kunskap kom naturligtvis även till uttryck i hans dagsverser. Där firar hans humor triumfer, som här i "En glad sång:"

Agamemnon var glad i att styra,
Odysseus var glad i att ro.
Galilei var glad i att veta
och Petrus var glad i att tro.
Achilles var glad i att springa
och Luther var glad i att stå.
I batalj och parad var Napoleon glad,
men själv är jag glad i bordeaux.
Alfs "Biblisk historia" vittnar om att

han här haft många rika läsoplevelser och i versform ger han uttryck för en frisk självständighet när han beskriver de stora kungarna David och Salomo. Att de hade moraliska brister framgår tydligt. David beskrivs ändå som en hjältekung och med honom blev Israel en dåtida stormakt. Hans son Salomo personifierar "idealet för visheten."

Kung David och kung Salomo,
de levde ett Herrans liv.
Sjuhundrade frillor hade de var
till gamman och tidsfördriv.
De dräpte och stal uti Herrans namn
under mången förskräcklig bedrift.
Både kvinnor och kreatur slog de ihjäl,
förtäljer Den Heliga Skrift.
Med gödda fåglar och bunkrar av guld
fyllde de sina hem.
Och dagens tyranner i genomsnitt
är småpotatis mot dem.
Till vårt andliga mönster och förebild
är de mindre goda att ha.
Men Davids psalmer är sköna ändå
och Salomos ordspråk är bra.

I sin "Historiebok" tar Alf upp Platon och menar att när man läser honom blir man både "fundersam och arg om vartannat" och fortsätter: "Jag tycker inte om Platon, jag fann honom tvärtom avskyvärd med sitt förfärliga idealsamhälle." I versen 'Idealstaten' är kritiken uppenbar:

Platon fördrev poeterna
från sin luftiga republik.
Där regerar grötmyndigheterna
som är fasta i sin estetik
och blinda för sin komik.

De antika celebriteterna
har alltså en vördsam publik.
Låt oss dock till de yttre planeterna
med de bakre extremiteterna
förpassa hans himmelrik.

I Björn Bergs suveräna teckning kan vi se en het dispyt mellan de båda kombattanterna, och av allt att döma uppvisar de en divergerande grad av affekt.

Grammatiska godbitar

När Alf ger goda råd till sina läsare försöker han inte krångla till det. Hans råd är konkreta och metaforerna är lätta att ta till sig. Han är den gode språkpedagogen. De orden passar väl in i en av andemeningar-

na i hans bok "Samtalen med Konfucius:"
"Mästaren sade: Av språket fordras rätt
och slätt att det bär fram vad man menar."
Läs och njut!

Predikat och subjekt bör du ha i din makt,
ty annars blir bildspråket mattare.
Den som inte kan säga vad han vill ha sagt
bör knappast bli yrkesförfattare.

Samma föredömliga budskap är det
också i följande eleganta vers. Här krävs
dock en gnutta mer insikt i grammatikens
elementa:

Berättarkonst som har anda och liv
och dikt som är stor och superb
består av konkreta substantiv
ihop med finita verb.

I versen nedan leker Alf på ett underfundigt och subtilt sätt med verb med anbragt stark böjning:

Sittaren satt.
Varför tatt inte tittaren?
Varför hatt inte hittaren?
Det är som besatt.

Så får vi också en liten lektion om verbens modus, men med tonvikten lagd på våra konjunktiv.

Om solen inte skene
och vinden inte vene
så utdöge all vår indikativ
enligt vad mången man mene.
Blott en överklig konjunktiv bleve vid liv
under den mörka Selene.

Innan vi lämnar de grammatiska godbitarna låter vi Alf Henrikson bryta ut i fullständig lekfullhet om våra språktermer:

Singularis tredje person
maskulinum nominativ
mötte en flicka på Djurgårdsbron
en kväll i sitt unga liv

Flickan brast ut i en interjektion
en imperativ och ett possessiv,
så att maskulinum tredje person
böjdes till genitiv.

Därpå grep de en kopulativ konjunktion
och vandrade dädan som man och viv,
två superlativt reciproka hjön
i presens indikativ.

Dynamiskt diktavirus

Finlitteratur, brukslitteratur, populärlitteratur; uttryck för olika genrer inom litteraturen.

När modernismen segrade under första hälften av 1900- talet blev det denna genre, som kom att dominera tidningarnas kultursidor och blev benämning för finlitteratur. Dock brusade dagligen i dagspressen en flod av brukspoesi, som den ”fina” kritiken gick förbi men som vanligt folk läste med nöje. Här i denna genre utkristalliserades Alf Henrikson, som tidigt fick höra: ”ett snille i sin genre.” Fast då med det underförstådda tillägget – genren är inte så fin.

Hur är han då som versifikatör? Traditionell till formen och metrisk mycket säker, men fjärran från modernisternas metaforik och språkliga förkonstling.

Alf Henrikson har en vidsträckt social utblick, med sinne för humor och dråpliga situationer, en väl uppövad känsla för att upptäcka och beskriva mänskliga tillkortakommanden. Kanske är han mest sig själv i kort format, där han är en mästare som epigrammatiker. Bäst stämmer hans verser till eftertanke, expansion eller till livsfilosofisk överblick utifrån en aktuell eller historisk notis

Vad är finpoesi, vad är brukspoesi?
Eftervärlden kommer säkerligen glömma

mycket av det som idag hedras som ”fint.”
Men vem glömmer en dagsvers som denna?

Solskenet kommer och lägger sitt dallrande skimmer
på skrivbordets rena pappersark och rör vid min hand
likt en hand av en vän som är död sedan trettio år.
Och det mjuka leendet vandrar i evighet
med ljusets vågor i tidlös rymd, och ordens musik
går oförstörbar fast ohörbart dämpad i lufthavet kvar
så länge världen står.